

עת"א 54246/12/19 - יעקוב עליאווט נגד שרות בתי הסוהר

בית משפט המחוזי מרכז-לוד

עת"א 54246-12-19 עליאווט (אסיר) נ' שרות בתי הסוהר

בפני עותר	כבוד השופט עידו דרואן-גמליאל יעקוב עליאווט (אסיר) ע"י ב"כ עו"ד קובי אבוטבול
נגד משיב	שרות בתי הסוהר ע"י ב"כ עוה"ד עדי דנציגר וציון אבונה [פמ"מ]

החלטה

לפני עתירת העותר מיום 22.12.19 בה ביקש להורות למשיב לשלבו בסבב חופשות, ובכך לבטל את החלטת המשיב על-בסיס המלצתה של ועדת אסיר עולם לחופשה ראשונה מיום 27.11.19, שלא להתיר לעותר לצאת לחופשה ראשונה.

העותר, אסיר עולם בגין רצח, שעונשו נקצב לשלושים שנה, החל לרצות עונשו בספטמבר 2002 והוא עתיד לסיימו לכל המאוחר בספטמבר 2032. העותר מסווג לקטגוריה א' - "אסירים שאין להוציאם לחופשה משיקולים של סכנה לשלום הציבור או לביטחון המדינה", כלשונה של פקנ"צ 04.40.00 "חופשות אסירים".

רקע עובדתי והשתלשלות ההליך:

1. ביום 04.10.18 דחתה הוועדה את בקשתו של העותר ליציאה לחופשה ראשונה. העותר פנה לבית המשפט ועתירתו התקבלה בחלקה, משהורה בית המשפט על כינוסה החוזר של הוועדה תוך חודשיים, כשאבחון פסיכולוגי עדכני יערך ויונח בפני הוועדה קודם להתכנסותה [החלטה מיום 28.05.19 בעת"א 26911-04-19].

2. ביום 30.06.19 נערך ראיון קליני לעותר במסגרת אבחון פסיכולוגי מקיף, ע"י רע"ן פסיכולוגיה בשב"ס ד"ר רוברט אפשטיין, סג"ד, וע"י כלאי אביחיל צוריאלי, פסיכולוג, מומחה ומתמחה בפסיכולוגיה שיקומית, בהתאמה. עיקר המסקנות וההמלצות מובא להלן:

ממצאי האבחון הצביעו על "נסיגה מסוימת בפתיחות שלו ובמוכנותו להכיר במדדי אישיות בעייתיים... לצד נטייה להדחקה ולהכחשה [עצמית], הנבדק שואף כיום לייצר תמונה חיובית ונורמטיבית כלפי אחרים. לצד פערים בדיווחו באבחון הנוכחי אל מול האבחונים הקודמים, התוצאה מעידה על עמדה הגנתית ולעיתים שקרית, באופן שאינו מאפשר לבחון היטב את ההתקדמות בטיפול וההסתגלות הפסיכולוגית. בשל כך, המסוכנות שלו נותרה ללא שינוי ומוערכת כגבולית (נמוכה-בינונית)" [אבחון פסיכולוגי, 11.07.19].

3. ביום 01.08.19 התכנסה הועדה ודנה בעניינו של העותר, כשהיא תוהה על הפער בין דעתם החיובית של גורמי הטיפול לבין ממצאי האבחון. המשך הדין נדחה לצורך בירור בשיחת משוב.
4. ביום 05.09.20 התקיימה שיחת משוב בין עורכי האבחון לבין העותר, בעקבותיה לא שונתה חוות הדעת ונדחו טענות העותר להטיית הבדיקה לרעתו מחמת עייפות ומחמת ניסיון למניפולציה בעקבות יעוץ משפטי שקיבל לרעתו.
5. ביום 23.10.19 נכתבה ע"י הנ"ל חוות דעת נוספת, עבור הועדה. למעשה, מדובר בחזרה על הכתוב בחוות הדעת מיולי 2019 [אבחון פסיכולוגי, 23.10.19].
6. ביום 24.10.19 סיים העותר את שהותו במחלקה הטיפולית "אביב", לאחר שהשלים את שלב ב', שהוא השלב המתקדם מבחינה טיפולית. לדעת הצוות הטיפולי "השתתפותו בטיפול התאפינה באחריות ובמסירות להליך הטיפולי ובהשתתפות אותנטית ופתוחה בקבוצות. כמו כן גילה יכולות להתבוננות פנימית וגיבש תובנות חשובות אודות התהליכים הסביבתיים והרגשיים שהובילו אותו לבצע את עבירותיו. בנוסף, פיתח מיומנויות התמודדות אדפטיביות יותר במצבי קונפליקט. הרושם [הוא] כי כיום מצליח לבחור דרכי יעילות יותר במצבי קונפליקט." [סיכום טיפול, 23.12.19, נספח לכתב השלמת טיעון מיום 01.03.20].
7. ביום 27.11.19 התכנסה הועדה ודנה שוב בעניינו של המשיב, כשלפניה עמדת המחוז (שב"ס), עמדת גורמי הטיפול, האבחון הפסיכולוגי הנ"ל, עמדת מודיעין שב"ס, עמדת המשטרה (שאימצה את עמדת מודיעין שב"ס), ועמדת יועמ"ש שב"ס. לא למותר להרחיב בהבאת עמדתם של גורמים אלה ביחס לבקשת העותר, טרם פירוט שיקולי הועדה, שהובילו להחלטתה נשוא העתירה [פרוטוקול, נספח ג' לכתב התשובה]:
- א. עמדת המחוז: מתנגדים, מחמת חשש להימלטות למשפחתו בשטחים ומחמת תוצאות האבחון - העלה ספקות לגבי הפנמת הטיפול ושינוי תפיסתי, הצביע על "נטייה חריגה לריצוי עד כדי דיווח שקרי", סתר התרשמות חיובית של גורמי טיפול, ומצדיק המשך העמקה וטיפול;
- ב. עמדת גורמי הטיפול: מתנגדים, שכן אף שהעותר נרתם לטיפול ונתרם ממנו, לרבות מיתון דפוסים אלימים, יש עוד צורך "בהמשך עבודה על פתיחות, שיתוף ואוטנטיות". העותר סיים שהותו במחלקה הטיפולית ביום 24.10.19 והכוונה היא לשלבו בתפקיד 'תומך';
- ג. עמדת מודיעין שב"ס, ועמדת המשטרה על-בסיסה: מתנגדים, שכן עד יולי 2018 עוד הוגדר כסג"ב ועד 2017 נצברו לחובתו חמ"ן שלילי;
- ד. יועמ"ש: מתנגד, לנוכח עמדותיהם של גורמי המקצוע;
- ה. החלטת הועדה ונימוקה: באוגוסט 2019 הציגו גורמי הטיפול תמונה חיובית של התהליך הטיפולי שעבר העותר, אך תוצאות האבחון הפסיכולוגי מערערות "במידה מסוימת" את עמדתם. גם לאחר שיחת משוב עם העותר ביום 05.09.20 לא נפתר הפער, ולכן - יחד עם העובדה שסיים טיפול סמוך לפני מועד הדין - יש צורך "בבחינת היישום [של הכלים שנרכשו בטיפול] הלכה למעשה במסגרת רגילה, שאינה מחלקה [טיפולית], שם ניתן יהיה לבחון

התמודדותו במצבי לחץ והפקת תועלת מהתהליך הטיפולי". הועדה החליטה שלא להמליץ על הוצאת העותר לחופשה;

8. ביום 01.12.19 קיבל מ"מ נציב שב"ס את המלצת הועדה, על-בסיס נימוקיה [נספח לא-מסומן לכתב התשובה].
9. ביום 22.12.19 הוגשה העתירה נשוא הדיון.
10. ביום 09.02.20, לקראת הדיון בעתירה, מסרו גורמי הטיפול עמדה מעודכנת, בה נמנעו מהמלצה לחופשה "מבחינה סוציאלית" על-בסיס החלטת הועדה, שכזכור נשענה על האבחון הפסיכולוגי [נספח ד' לכתב התשובה].
11. ביום 17.02.20, לקראת הדיון בעתירה, מסר ד"ר אפשטיין תשובתו לטענות מפי ב"כ העותר: באבחון ביולי עלתה "מגמה ברורה של שקריות (ניהול רשם, ריצוי חברתי), הן במבחן האישיותי והן בראיון הקליני (כולל בהתייחסות לעבירה)". נדחתה טענת האסיר בדבר עייפות ולחץ בעת האבחון, וצוינה טענתו, בשיחה ביום 05.09.19, לפיה ביצע "ניסיון מניפולטיבי בזמן האבחון לפי יעוץ משפטי שקיבל" [נספח ה' לכתב התשובה].
12. ביום 17.02.20 הוגש כתב תשובה מטעם המשיב.
13. ביום 18.02.20 התקיים הדיון הראשון בעתירה: לאחר שמיעתם של חלק מטיעונו של ב"כ העותר, נדחה הדיון לצורך קבלת הסברים על האבחון הפסיכולוגי [פרוטוקול].
14. ביום 25.02.20, לקראת המשך הדיון בעתירה, מסר מודיעין שב"ס עמדה מעודכנת, בה חזר למעשה על עמדתו שהוצגה בפני הועדה [דו"ח חוות-דעת, נספח לא-מסומן לכתב התשובה].
15. ביום 01.03.20 הגיש ב"כ העותר כתב השלמת טיעון, בו פרש את השתלשלות ההליכים וחידד טיעונו. בין היתר שב ומנה ב"כ העותר את סוגי ושלבי הטיפול שעבר העותר מאז כליאתו, ובמיוחד מאז שנת 2017, בצירוף מסמכים וחוות-דעת של גורמי טיפול בשב"ס [בין אלו שצורפו לכתב השלמת הטיעון או הוגשו בדיון מצויים חוות דעת סיכומי קבוצות, 05.11.19; סיכום טיפול מחלקת אביב שנסקר לעיל, 23.12.19; דו"ח סוציאלי לחנינה, 13.01.20].
16. ביום 10.03.20 התקיים הדיון השני בעתירה, אליו התייצב ד"ר אפשטיין שהסביר את מהותו של האבחון הפסיכולוגי ואת משמעות תוצאותיו: ד"ר אפשטיין חזר על המסקנה, כי העותר לא השלים את ההליך הטיפולי ויש פערים שעליו להשלים, והוסיף ש"האסיר יכול לחזור למחלקה לפרק זמן קצר, במידה וירצה בכך, ולהשלים את הפערים בטיפול הקבוצתי גם באופן מיידי וגם שיעלה שוב לוועדת אסירי עולם עוד כמה חודשים... אנו מוכנים ללוות את הטיפול שלו במחלקה הטיפולית [ובהמשך] נשמח לעשות לו אבחון משלים... אנו מדברים על מספר חודשים בלבד, משהו כמו 6 חודשים...". לאחר מכן נשמעו טיעוני הצדדים והתיק נדחה לעיון ולהחלטה, שתינתן עתה [פרוטוקול].

טיעוני העותר:

1. החלטת המשיב - למעשה, החלטת הועדה - לוקה בחוסר סבירות, משנמנעה הועדה לתת משקל הולם להתנהגותו המופתית של העותר מאז החלטתה מיום 04.10.18.
2. החלטת הועדה לוקה בחוסר סבירות, משלא ניתן משקל הולם לעמדת גורמי הטיפול, העוקבים מזה 17 שנה אחר התקדמותו של העותר לשלבים מתקדמים של תובנה, לקיחת אחריות וריסון דפוסים בעייתיים ואלימים; וכל-זאת לאורך קבוצות טיפוליות רבות, טיפול שיחתי פרטני וסיום מוצלח לטיפול אינטנסיבי של שנה וחצי במחלקת "אביב, לטיפול באלימות; וכשהעותר נמצא ראוי לשמש כתומך לאסירים אחרים.
3. החלטת הועדה לוקה בחוסר סבירות, משנתנה משקל לא-פרופורציונאלי לאבחון הפסיכולוגי:
 - א. ראשית, בהעדפתו על-פני חוות-דעתם של גורמי הטיפול;
 - ב. שנית, בהתעלמות מנסיבות עריכתו של האבחון, לאחר מסע לילי רב-תלאות דרך אגף המעבר בכלא איילון, כשהעותר עייף, לחוץ והמום;
4. החלטת הועדה לוקה באפליה, בהשוואה להחלטות בענייניהם של אסירים אחרים שמסוכנותם זהה לזו של העותר או-אף גבוהה יותר. כבר אומר, שגם החלטות אלו ואחרות שצרף ב"כ העותר אינן יכולות לבסס טענת אפליה, לנוכח השוני הברור בנסיבות הפרטניות של כל מקרה ובעמדות גורמי שב"ס.
5. הועדה שגתה משלא נתנה דעתה לכך שהעותר ריצה כבר כמחצית תקופת מאסרו, ומניעתה של חופשה ראשונה תמנע ממנו קידום לאגפי השיקום הקבוצתי, המחייב לפחות שש חופשות.
6. הועדה שגתה משלא נתנה משקל להיעדרם של חמ"ן שלילי ועבירות משמעת מאז 2018. בנוסף, הלכה הועדה שולל אחר התנגדותם של גורמי המודיעין, שנשמכו בתורם על שלוש טעויות:
 - א. חשש להימלטות העותר למשפחתו בשטחים - אך למעשה משפחתו מתגוררת בישראל ומזה שנים שהעותר גרוש מאשתו-לשעבר, תושבת השטחים;
 - ב. החשש הנטען להימלטות אינו מגובה בכל חומר מודיעיני עדכני;
 - ג. ייחוס משמעות שלילית להיעדר ביקורים - כשלמעשה הוריו המבוגרים של העותר מתקשים להתנייד, ואחרים אינם בהכרח מוכנים לעבור את התהליך הכרוך בביקור אסיר;

טיעוני המשיב:

1. הועדה לא יכלה להתעלם מהפער המדאיג בין התמונה החיובית שעלתה מחוות הדעת של גורמי הטיפול לבין זו שעלתה מהאבחון הפסיכולוגי, ולכן מצאה כי טרם בשלה העת להוצאתו של העותר לחופשה ראשונה, מה-גם שרק לפני חודשים ספורים סיים את שהותו במחלקה טיפולית - עליו להשלים הטיפול ולעמוד במבחן של תפקוד במסגרת רגילה שאיננה מחלקה טיפולית, ועניינו יידון בעוד כחצי שנה.
2. גם גורמי הטיפול, בחוות דעת אחרונה מיום 09.02.20, מתנגדים ליציאת העותר לחופשות ועומדים על

הצורך בהשלמת הטיפול.

3. המשיב אינו מצפה בהכרח לסיומה של הדרך הטיפולית בה מתקדם העותר, טרם הוצאתו לחופשה ראשונה, אך גורמי הסיכון עליהם מצביעים גורמי הטיפול והמאבחנים אינם מאפשרים זאת.
4. חומר מודיעיני שלילי מקשה אף-הוא על הוצאת העותר לחופשה ראשונה.

דין ומסקנות:

1. אזכיר מושכלת יסוד - ביקורת בית המשפט על החלטותיו של המשיב היא ביקורת מנהלית:
 - א. בית המשפט אינו נכנס בנעלי המשיב ואינו מחליף את שיקול-דעתו, אלא בוחן אם סטו שיקול הדעת וההחלטה אל-מעבר למתחם הסבירות [רע"ב 2150/18 **רובשקין נ' מ.י.** (2018)]. שב"ס נהנה ממתחם סבירות ומידתיות רחב ביחס לרשויות אחרות, כפועל יוצא מטיב סמכויותיו ומתנאי פעולתם של עובדיו בתוך סביבה קשה ומורכבת מאוד [בג"צ 8297/15 **הררי נ' שב"ס** (2019), פסקה 37 לדברי הש' מינץ];
 - ב. עיקר בדיקתן של החלטות המשיב נעשה בבחינה דו-שלבית - האם נלקחו בחשבון שיקולים ענייניים בלבד, והאם אוזנו כהלכה ערכים מתנגשים;
 - ג. בית המשפט זה אינו מתערב בהחלטות שב"ס המבוססות על המלצות של גורמים מקצועיים, כל אימת שלא מדובר בהחלטה אשר חוצה את הקווים האדומים של המשפט המנהלי על ידי סטייה בולטת וממשית מאמות-המידה של שיקול דעת סביר [רע"ב 251/20 **אליהו נ' שב"ס** (2010)];
 - ד. המשיב גם רשאי להעדיף המלצות וחוות דעת מסוימות על-פני אחרות, כל-עוד עומדת בחירתו במבחן הסבירות [רע"ב 4265/19 **שיר נ' שב"ס** (2019)];
2. על כתפי המשיב רובצת אחריות כבדה, ובראש תפקידיו החובה לשמור על שלום הציבור מפני עבריינים הכלואים במשמורתו. פשיטא, שהאחריות כבדה עוד-יותר, כשמדובר בהוצאתו לחופשה של רוצח.
3. לנוכח האמור לעיל ובבחינה כוללת, אין לומר כי החלטת המשיב איננה סבירה:
 - א. מדובר בהחלטה היפה לזמנה, שתיבחן שוב כבר בחודש הקרוב, ואם יאומץ המתווה הטיפולי שהציע ד"ר אפשטיין - אזי בשליש האחרון של השנה;
 - ב. זהירותו של המשיב, שאינו שוכח שאך לפני שנתיים או שלוש היתה התנהגותו של העותר לא-חיובית, ומעוניין בבחינה מקיפה ומהימנה של העותר ושל הסיכונים הפוטנציאליים שעל-הפרק, היא מובנת, סבירה ומידתית;
 - ג. לא מצאתי כל פגם גלוי על פני תוצאות האבחון: האבחון נערך על-ידי מומחה

ומתמחה, בדרך מקובלת ותוך שימוש בכלי אבחון ידועים. מומחיותו של ד"ר אפשטיין לא הועמדה בספק, והטענות בדבר שיבוש התוצאות בשל עייפות ומצוקה של העותר קיבלו מענה מספק בהסבריו בכתב ובעל-פה [נספח ה' לכתב התשובה ופרוט' 10.03.20];

ד. כאמור לעיל, רשאי המשיב להעדיף חוות-דעת אחת על-פני אחרת, ובמקרה דנן לא התעלמה הועדה מעמדת גורמי הטיפול: ראשית, עמדתם הסופית היתה מסויגת ביותר, ושנית, הפער בין עמדותיהם התחיליות לבין תוצאות האבחון חייב בדיקה וירידה לשורש העניין;

ה. סבירה היא אפוא החלטת הועדה להסתמך על תוצאות האבחון, ובוודאי לאחר שיחת משוב ובדיקה חוזרת של התוצאות;

ו. הטעויות העובדתיות עליהן הסתמכו, לטענת העותר, גורמי המודיעין, שהטעו בתורם את הועדה, לא תפסו מקום מרכזי בהחלטת הועדה, אם בכלל. החלטת הועדה נסמכה בעיקרה על המידע מגורמי הטיפול ותוצאותיו של האבחון הפסיכולוגי (הידיעות השליליות נוגעות לתקופת המאסר עד שנת 2017, למעט ידיעה עדכנית-יחסית, שאיננה מצביעה בהכרח על מסוכנות הכרוכה בהוצאתו של העותר לחופשה [224]);

4. לאחר שגם בירורה של עתירה זו כלל ירידה לעומקם של דברים, לרבות זימונו של רע"ן פסיכולוגיה בשב"ס לקבלת הסברים, נחה דעתי כי אין מקום להתערב בהחלטת המשיב.

סוף-דבר:

העתירה נדחית.

עותקים לב"כ הצדדים.

ניתנה היום, כ"ב אדר תש"פ, 18 מרץ 2020, בהעדר הצדדים.